

PODUNAJSKÁ STRATÉGIA

Táto stratégia poskytuje udržateľný rámec pre integráciu politik a koherentný rozvoj v podunajskej oblasti. Stanovuje prioritné opatrenia, prostredníctvom ktorých sa táto oblasť stane regiónom EÚ pre 21. storočie.“

(Oznámenie komisie Európskeho parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov, KOM(2010) 715/4, str. 6)

Európska únia po neuspokojivých výsledkoch Lisabonskej stratégie a jej revidovanej verzii z Göteborgu pristúpila ku zmenám v prístupe ku stratégiám rozvoja a to nielen po stránke obsahovej, ale i po stránke organizačnej a štruktúrálnej. Značné rezervy sa objavili v oblasti koherencie a nadväznosti národných a regionálnych opatrení a aktivít s prioritnými oblasťami definovanými na úrovni európskej. Medzera, ktorá vznikla, bránila prenosu hlavných cieľov do cieľov regionálnych a národných a vzhľadom na vysokú mieru divergencie a rôznorodosti celého európskeho priestoru z pohľadu regionálnych špecifik boli tieto ciele navzájom nekompatibilné až protichodné. Pre vyplnenie tejto medzery zvolila EÚ dva základné prístupy. Na jednej strane využila makroregionálny prístup ku stratégiám ako tzv. medzistupňa medzi úrovňou európskou a regionálnou, ktorý ale zároveň tvorí priestor pre stanovenie priorít, ktoré rešpektujú hlavné priority rozvoja v celoeurópskom kontexte a zároveň rešpektujú jedinečnosť a špecifiká regiónov, ktoré sa nachádzajú vo vnútri makroregionu. Na strane druhej, Európska komisia zdôraznila význam regionálnych jedinečností a z nich plynúcich potenciálov, ktoré by mali tvoriť základ rozvojových trendov v jednotlivých regiónoch. Tento zmenený prístup môžeme nájsť v stratégii „Európa 2020“, ktorá tvorí základňu pre všetky partikulárne stratégie v európskom priestore. Mnohokrát však tieto potenciály presahujú administratívne hranice týchto regiónov, ale i hranice EÚ, tak ako je to i v prípade podunajského regiónu.

Prvým pokusom makroregionálneho prístupu ku stratégii regionálneho rozvoja bola oblasť na pobreží Baltického mora, ktorého stratégiu rozvoja schválila komisia v roku 2008. Práve

pozitívne výsledky v pobaltskom regióne stoja za iniciatívou vzniku stratégie pre oblasť Podunajska, ktorá sa prvýkrát objavila na zasadaní Rady Európy v júni 2009, ktorá vyzvala Komisiu na vypracovanie tejto stratégie. Výsledný rámcový návrh Podunajskej stratégie a Akčný plán stratégie spolu s oznámením boli schválené koncom roka 2010. Definitívna podoba stratégie by mala byť prerokovaná a schválená na júnovom zasadaní Európskej komisie v júni tohto roka, zhodou okolností počas predsedníctva Maďarska, ktoré je jedným z krajín podunajskej oblasti. Za agendu Podunajskej stratégie je zodpovedný Európsky komisár pre regionálny rozvoj Johannes Hanh, ktorý na adresu stratégie povedal: „*Stratégia dodáva spolupráci v tomto regióne nový ambiciózný rozmer. Som nesmierne rád, že každý členský štát v regióne bude zodpovedný za aspoň jednu oblasť činnosti a že proaktívnu úlohu bude zohrávať aj niekoľko nečlenských krajín. Som presvedčený, že stratégia svojím zameraním na najdôležitejšie otázky, ku ktorým patrí mobilita, energie-*

tika, znečistenie, inovácie, zamestnanosť a bezpečnosť, skutočne prispeje k budovaniu lepšej budúcnosti pre túto časť Európy.“ (IP 11/124 SK, 2011)

Ku stratégii podunajskej oblasti s vyhladkou do roku 2020 sa hlási 14 krajín európskeho priestoru, z toho 8 členských krajín EÚ (Nemecko (Bádensko-Württembersko a Bavorsko), Rakúsko, Česká republika, Slovenská republika, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko a Slovinsko) a 6 nečlenských krajín EÚ (Srbsko, Chorvátsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Ukrajina a Moldavsko).

Celá oblasť čelí viacerým spoločným hrozbám, časť ktorých reflektuje aj rámec strategického dokumentu. Sú to najmä nasledovné:

- **Oblasť mobility:** Rieka Dunaj tvorí významný transportný koridor, ktorý je súčasťou celoeurópskeho koridoru TENT-T. Vzhľadom na skutočnosť, že v jej povodí je lokalizovaných viacero pólov rastu európskeho významu, ktorých kapacitné požiadavky na transport by mohli

Krajiny podunajskej oblasti

Zdroj: http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/danube/images/map_region_large.pdf

byť prostredníctvom lodnej dopravy čiastočne uspokojené. V súčasnosti je využívanie Dunajského koridoru na úrovni 10 %–20 % kapacít, ktoré obhospodaruje koridor na rieke Rýn. S predpokladom rozširovania EÚ ďalej na Balkán tento potenciál ešte narastie. To však vyžaduje vyššiu multimodalitu transportných systémov riečneho systému a zároveň rozšírenie a skvalitnenie infraštruktúry prístavísk v povodí.

- **Oblasť energetiky:** Nízka miera diverzifikácie zdrojov a nízka úroveň prepojenia transportných sietí vystavuje túto oblasť neustálym hrozbám energetických kríz (primárne v oblasti Balkánu a východnej Európy) a tvorí prekážku pre rýchlejšiu tvorbu celoeurópske energetické siete TEN-E. Taktiež trhy s energetickými zdrojmi vykazujú vysoké miery monopolného správania sa bez alternatívnych možností dodávok, čo spôsobuje vysoké ceny energií a nízku úroveň hospodárskej súťaže.
- **Oblasť environmentálnych rizík:** Riečny koridor Dunaja je kľúčovým hydrologickým a bio koridorom, ktorý na jednej strane vplýva na kvalitu vodných systémov zasobujúcich 20 % územia EÚ pitnou vodou a tvorí životný priestor nespočetnému množstvu lokálnych i nadregionálnych ekosystémov a na strane druhej je zároveň zdrojov významného ohrozenia prostredníctvom pravidelne sa vracajúcich povodní spôsobujúcich škody ohromných rozmerov. Preto si tento priestor vyžaduje koordinovaný prístup k ochrane prírody, územnému a krajinnému plánovaniu, vodnému hospodárstvu, systémom včasného varovania a manažmentu rizík. Environmentálne riziká strácajú lokálny charakter, ale sa prostredníctvom vodného toku prenášajú do celého povodia, čo vyžaduje vysokú mieru zodpovednosti, dôslednosti a proaktivity pri riešení problémov s únikom nespracovaných odpadových vôd do toku Dunaja, splavovaním hnojív, pesticídov a herbicídov s poľnohospodárskej pôdy do toku a prevencie v oblastiach s rizikovou priemyselnou aktivitou pre vodný

tok (napr. prípad úniku červeného kalu po priemyselnej havárii v Maďarsku a pod.). Rovnako je dôležito zväziť pripravované aktivity v oblasti zvýšenia transportných kapacít a budovania infraštruktúry prístavísk a prekladísk, aktivít v oblasti cestovného ruchu, budovania energetických zdrojov a transportných sietí a ich vplyv na životné prostredie a hydrologický systém.

- **Oblasť socio-ekonomického rozvoja:** Úroveň ekonomického rozvoja jednotlivých krajín je natoľko odlišná, že hovoriť o homogenite oblasti v kontexte socio-ekonomickom by bolo veľmi odvážne. Časť krajín je možné radiť k európskym ekonomickým lídrom, avšak nachádzajú sa tu i krajiny, ktoré sa v európskom kontexte vyskytujú na opačnom póle spektra úrovne ekonomického rozvoja. Aktivita v oblasti výskumu, vedomostného manažmentu a inováčných aktivít sú taktiež nedostačujúce, čo vyčleňuje mnohé krajiny regiónu z európskych alebo i celosvetových sietí výskumu a inovácií, brzdí tvorbu clusterov a prenosu know-how medzi vzdelávacími inštitúciami a praxou, čo v konečnom dôsledku vedie k situácii, že podunajská oblasť disponuje nižším počtom rozvojových pólov (existujúce sú lokalizované primárne v hornom toku), nižším objemom vysokovzdeldanej pracovnej sily, ako je priemer EÚ, ktorá sa hlavne v prípade krajín mimo EU snaží presunúť do oblasti s lepšími podmienkami, ktoré však po väčšinou ležia mimo regiónu Podunajska. Vo februári uverejnila agentúra Eurostat rebríček úrovne regionálneho HDP na obyvateľa za rok 2008 a v prvej dvadsiatke regiónov sa objavili len 4 regióny s krajín Podunajska, avšak v poslednej dvadsiatke sa nachádzalo až 15 regiónov (viď. Tab. 6). Taktiež vo výsledkoch nie sú zahrnuté regióny z krajín mimo EÚ, avšak je možné predpokladať, že tieto by sa vo väčšine umiestnili práve na konci štatistického rebríčku.
- **Oblasť ochrany a medzinárodnej bezpečnosti:** Koridor dunajského toku slúži nielen na transport tovarov a surovín, ale tvorí významnú medzinárodnú transportnú trasu

v nelegálnom obchode s drogami, bielym mäsom, ale i kradnutým tovarom medzi regiónom Balkánu a zvyškom Európy. Taktiež krajiny strednej a východnej Európy spolu s krajinami Balkánu vykazujú vysokú mieru korupcie, čo značne komplikuje spoločne koordinované postupy v potláčaní organizovaných skupín operujúcich v oblasti Podunajska.

Akčný plán ku Podunajskej stratégii je základom konsolidovaného a koordinovaného postupu krajín, ktoré sa v záujme riešenia spomínaných výziev a hrozieb musia k nemu prihlásiť a premietnuť ho do konkrétnych aktivít a iniciatív na svojom území. Pokrok v realizácii opatrení a ich súlad s plánom bude pravidelne kontrolovať Európska komisia prostredníctvom koordinátorov jednotlivých prioritných opatrení a pravidelných reportov o pokroku v realizácii stratégie.

Akčný plán pozostáva zo 4 základných pilierov, ktorými sú:

1. PREPOJENIE PODUNAJSKEJ OBLASTI

- zlepšiť mobilitu a multimodalitu, (a) vnútrozemské vodné cesty, (b) cestné, železničné a letecké spojenia,
- podporovať udržateľnejšie zdroje energií,
- podporovať kultúru a cestovný ruch, kontakty medzi ľuďmi.

2. OCHRANA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA V PODUNAJSKEJ OBLASTI

- obnoviť a udržať kvalitu vôd,
- riadiť riziká v oblasti životného prostredia,
- chrániť biodiverzitu, krajinu a kvalitu ovzdušia a pôd.

3. ROZVÍJANIE PROSPERITY V PODUNAJSKEJ OBLASTI

- rozvíjať znalostnú spoločnosť prostredníctvom výskumu, vzdelávania, a informačných technológií,
- podporovať konkurencieschopnosť podnikov vrátane rozvoja zoskupení,
- investovať do ľudí a zručností.

4. POSILNENIE PODUNAJSKEJ OBLASTI

- zvýšiť inštitucionálnu kapacitu a spoluprácu,

- spolupracovať s cieľom podporiť bezpečnosť a riešiť organizovanú a závažnú trestnú činnosť.

Ciele stratégie, ktoré vyplývajú z prioritných oblastí a výziev, ktoré dokument identifikuje sú z dôvodu prehľadnosti zhrnuté v nasledovných tabuľkách:

Prioritná oblasť	
Prepojenie podunajskej oblasti	
Kľúčové problémy	
vodná doprava	riadenie dopravy a dostupnosť kvalifikovaných pracovníkov
	nízka fyzická kapacita Dunaja a jeho prítokov
	nedostatok mladšieho personálu (lodníci, kapitáni atď.)
cestná, železničná a letecká doprava	nízka úroveň infraštruktúry
	chýbajúce cezhraničné prepojenia sietí
	multimodalita a interoperabilita
energetika	prepojenosť sietí
	nízka úroveň diferenciacie energetických zdrojov a využívania obnoviteľných zdrojov
	nízka úroveň hospodárskej súťaže na trhu s energiami
kultúra a cestovný ruch	nízka úroveň a koordinácia marketingových a propagačných aktivít
Ciele	
do roku 2020 zvýšiť nákladnú dopravu na rieke o 20 % v porovnaní s rokom 2010	
odstrániť existujúce prekážky brániace splavnosti rieky, tak aby do roku 2015 umožňovala celoročnú plavbu plavidiel typu VIb2	
zlepšiť čas prepravy medzi veľkými mestami prostredníctvom konkurencieschopných spojení osobnej železničnej dopravy	
v priebehu troch alebo piatich rokov v súlade s plánom zrealizovať štyri koridory nákladnej železničnej dopravy prechádzajúce cez podunajskú oblasť;	
rozvíjať efektívne multimodálne terminály v prístavoch na Dunaji s cieľom prepojiť vnútrozemské vodné cesty s cestnou a železničnou dopravou do roku 2020;	
dosiahnuť vnútroštátne ciele založené na cieľoch v oblasti klímy a energetiky stanovených v stratégii Európa 2020.	

Tab. 1: Problémy a ciele prioritnej oblasti – Prepojenie podunajskej oblasti

Prioritná oblasť	
Ochrana životného prostredia v podunajskej oblasti	
Kľúčové problémy	
voda	kvalita vody
	udržateľnosť vodného hospodárstva
	znečistenie organickými látkami, živinami alebo nebezpečnými látkami
riziká	povodne
	priemyselné havárie
biodiverzita, pôda	strata biotopov, rozklad ekosystémov
	vysoká miera intenzity využívania pôdy a rozširovanie miest
	nízka úroveň hospodárskej súťaže na trhu s energiami
Ciele	
do roku 2020 investovať 3 % HDP do výskumu a vývoja	
do roku 2013 zabezpečiť širokopásmový prístup pre všetkých občanov EÚ v tejto oblasti	
do roku 2013 dokončiť a prijať Plán manažmentu Delty	
vypracovať účinné plány riadenia pre všetky lokality zaradené do programu Natura 2000	
pre celé povodie Dunaja uskutočniť plány riadenia povodňového rizika, ktoré sa podľa smernice o povodniach majú vypracovať do roku 2015, s cieľom zahrnúť podstatné zníženie rizika povodní do roku 2021 a pritom zohľadniť aj prípadné vplyvy zmeny klímy	
do roku 2020 zabezpečiť životaschopné populácie druhov jesetera ruského a ostatných pôvodných druhov rýb a bojovať proti invazívnym druhom	
do roku 2020 zmenšiť oblasť zasiahnutú eróziou pôdy, ktorá prekračuje 10 ton na hektár o 25 %	

Tab. 2: Problémy a ciele prioritnej oblasti – Ochrana životného prostredia v podunajskej oblasti.

Prioritná oblasť	
Rozvíjanie prosperity v podunajskej oblasti	
Kľúčové problémy	
vzdelanie a zručnosti	úroveň investícií
	ďalšie vzdelávanie
	odborná príprava a sociálna podpora
výskum a inovácie	úroveň výskumnej infraštruktúry
	úroveň kooperácie
marginalizované spoločnosti	sociálne a hospodárske vylúčenie väčšiny rómskeho obyvateľstva
	vysoká miera chudobou ohrozených obyvateľov
trh práce	nízka úroveň zamestnanosti
	nízka úroveň mobility v rámci regiónu
podniky	inštitucionálna prepojenosť v oblasti inovácií
	absencia makroregionálnych vzdelávacích a výskumných sietí v podunajskej oblasti
Ciele	
dosiahnuť ciele v oblasti ochrany životného prostredia stanovené v pláne manažmentu povodia Dunaja	
znížiť množstvo živín v Dunaji, a tým umožniť, aby sa stav ekosystémov Čierneho mora obnovil na úroveň podobnú stavu v roku 1960	
zvýšiť počet patentov udelených v rámci oblasti o 50 %	
do roku 2020 zvýšiť podiel obyvateľov EÚ vo veku 30 až 34 rokov, ktorí ukončili terciárne alebo podobné vzdelávanie, o 40 %	

Tab. 3: Problémy a ciele prioritnej oblasti – Rozvíjanie prosperity v podunajskej oblasti

Prioritná oblasť	
Posilnenie podunajskej oblasti	
Kľúčové problémy	
inštitucionálna kapacita a spolupráca	úroveň rozhodovacej štruktúry a kapacity v rámci súkromného a verejného sektora
	optimalizácia využívania zdrojov v tejto oblasti
bezpečnosť	kooperácia a výmena spravodajských informácií
	úroveň princípov právneho štátu v národných i medzinárodnom meradle
Ciele	
do roku 2012 stanoviť referenčné hodnoty pre elektronickú štátnu správu a znížiť nadmernú byrokraciu	
do roku 2015 skrátiť lehotu potrebnú udelenie koncesie na podnikanie na najviac štyri týždne	
do roku 2015 zaviesť efektívnu výmenu informácií medzi príslušnými aktérmi v oblasti presadzovania práva s cieľom zlepšiť bezpečnosť a riešenie závažnej a organizovanej trestnej činnosti v 14 krajinách podunajskej oblasti	
do roku 2015 zaviesť účinnú spoluprácu medzi príslušnými aktérmi v oblasti presadzovania práva	

Tab. 4: Problémy a ciele prioritnej oblasti – Posilnenie podunajskej oblasti

Pozitívnym a progresívnym prvkom Akčného plánu je pridelenie jednotlivých prioritných oblastí stratégie jednotlivým krajinám, ktoré budú zodpovedať za progres pri riešení problémových oblastí, ktoré stratégia definovala.

Prioritná oblasť	Krajiny
MOBILITA A PREPOJENOSŤ	vnútrozemská vodná doprava Rakúsko, Rumunsko železničná, cestná a letecká doprava Slovinsko, Srbsko, (záujem Ukrajina)
UDRŽATELNEJŠIE ENERGETICKÉ ZDROJE	Maďarsko, Česká republika
KULTÚRA A CESTOVNÝ RUCH, KONTAKTY MEDZI EUDMI	Bulharsko, Rumunsko
KVALITA VÔD	Maďarsko, Slovensko
RIZIKÁ V OBLASTI ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA	Maďarsko, Rumunsko
BIODIVERZITA, OCHRANA KRAJINY A KVALITA OVZDUŠIA A PÔD	Nemecko (Bavorsko), Chorvátsko
ZNALOSTNÁ SPOLOČNOSŤ (VÝSKUM, VZDELÁVANIE A IKT)	Slovensko, Srbsko
KONKURENCIESCHOPNOSŤ PODNIKOV	Nemecko (Bádensko-Württembersko), Chorvátsko
INVESTÍCIE DO EUDÍ A ZRUČNOSTÍ	Rakúsko, Moldavsko
INŠTITUCIONÁLNA KAPACITA A SPOLUPRÁCA	Rakúsko (Viedeň), Slovinsko
OBLASŤ BEZPEČNOSTI A BOJA PROTI ORGANIZOVANÉMU ZLOČINU	Nemecko, Bulharsko

Tab. 5: Koordinátori prioritných oblastí Podunajskej stratégie
Podľa vhodnosti sa môžu zapojiť aj Bosna a Hercegovina a Čierna Hora.

	Prvých dvadsať regiónov	HDP/obyv.
1	Inner London (UK)	343
2	Luxembourg (LU)	279
3	Bruxelles-Cap. / Brussels Hfdst. (BE)	216
4	Groningen (NL)	198
5	Hamburg (DE)	188
6	Praha (CZ)	172
7	Île de France (FR)	168
8	Stockholm (SE)	167
9	Bratislavský kraj (SK)	167
10	Wien (AT)	163
11	Oberbayern (DE)	162
12	Bremen (DE)	158
13	Utrecht (NL)	157
14	North Eastern Scotland (UK)	157
15	Darmstadt (DE)	156
16	Berkshire, Buckinghamshire & Oxfordshire (UK)	154
17	Noord-Holland (NL)	152
18	Hovedstaden (DK)	152
19	Southern & Eastern (IE)	148
20	Íland (FI)	145
	Posledných dvadsať regiónov	HDP/obyv.
1	Severozapaden (BG)	28
2	Nord-Est (RO)	29
3	Severen tseentralen (BG)	30
4	Yuzhen tseentralen (BG)	30
5	Yugoiztochen (BG)	36
6	Sud-Vest Oltenia (RO)	36
7	Severoiztochen (BG)	37
8	Sud-Est (RO)	39
9	Podkarpackie (PL)	39
10	Sud-Muntenia (RO)	39
11	Lubelskie (PL)	39
12	Észak-Magyarország (HU)	40
13	Észak-Alföld (HU)	40
14	Podlaskie (PL)	41
15	Nord-Vest (RO)	41
16	Warmińsko-Mazurskie (PL)	42
17	Dél-Alföld (HU)	43
18	Dél-Dunántúl (HU)	44
19	Centru (RO)	45
20	Swietokrzyskie (PL)	45

Tab. 6: Regionálny HDP na obyvateľa v krajinách EÚ za rok 2008 (priemer EÚ = 100)

 označuje región v podunajskej oblasti

Použité zdroje:

Oznámenie komisie Európskeho parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov, KOM(2010) 715/4. Brusel, 2010.

Tlačová správa: European Commissioner Hahn announces priority area coordinators for EU Strategy for Danube Region, <http://europa.eu/rapid/>, (22. 02. 2011).

[Http://www.euroinfo.gov.sk/euroagendy/dunajska-strategia/koordinatori-prioritynych-oblasti-dunajskej-strategie-95a.html](http://www.euroinfo.gov.sk/euroagendy/dunajska-strategia/koordinatori-prioritynych-oblasti-dunajskej-strategie-95a.html) (22. 02. 2011).

[Http://www.euroinfo.gov.sk/euroagendy/dunajska-strategia/priorityne-oblasti-dunajskej-strategie-958.html](http://www.euroinfo.gov.sk/euroagendy/dunajska-strategia/priorityne-oblasti-dunajskej-strategie-958.html) (22. 02. 2011).

GDP per inhabitant ranged from 28 % of the EU27 average in Severozapaden in Bulgaria to 343 % in Inner London, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/1-24022011-AP/EN/1-24022011-AP-EN.PDF (23. 02. 2011).

Ing. Vladimír Ondrejčka
Ústav manažmentu
Slovenská technická univerzita v Bratislave